

כיבוד הורים

עד היכן מגיעה מצוות כיבוד הורים

מוטב לך לנהוג כפי שאתה נוהג עם אביך, למרות שמישהו מהצד יכול לטעות לחשוב שאינך מכבד את אביך, אלא תובע ממנו בהירות, מעשיות, כוח טיעון, נימוקים, דיאלוג ממשי. וטוב אתה עושה, כי בכך אתה תורם לחיוניות אביך, ומאותת לו שאין הוא בעיניך עובר בטל, שיש רק לכבד אותו בהסכמות שבשתיקה, אלא הוא אדם וכו

עד היכן כיבוד אב ואם - מתוך "סדר יום", אדע פרק

יש שהוא מאכיל את אביו פטומות, ויורש גיהנם; ויש שהוא מטחינו ברחיים, ויורש גן עדן. כיצד מאכיל את אביו פטומות, ויורש גיהנם? מעשה באחד שהיה מאכיל לאביו תרנגולים פטומים. פעם אחת אמר לו אביו: בני, הללו מנין לך? אמר לו: זקן, זקן, אכול ושתוק, שהכלבים אוכלים ושותקים. נמצא מאכיל את אביו פטומות, ויורש גיהנם. כיצד מטחינו ברחיים, ויורש גן עדן? מעשה באחד שהיה טוחן ברחיים. שלח המלך להביא טוחנים [לעבודתו]. אמר לו לאביו: אבא, היכנס וטחן תחתי ואני אלך לעבודת המלך. אם יגיע לידי בזיון, אתבזה אני ולא אתה. נמצא מטחינו ברחיים, ויורש גן עדן

מסכת סאט

"שתי מצות גילה הקב"ה מתן שכרה, אלו הן קלה שבקלות וחמורה שבחמורות, קלה שבקלות: "שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים", חמורה שבחמורות: "כבד את אביך ואת אמך וגו' למען יאריך ימך"

בעו מיניה [שאלו אותו] מרב עולא עד היכן כיבוד אב ואם? אמר להם¹ צאו וראו מה עשה עובד כוכבים אחד באשקלון ודמא בן נתינה שמו פעם אחת בקשו חכמים פרקמטיא [סחורה] בששים ריבוא (הרבה כסף) שכר והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו ולא ציערו. אמר רב יהודה אמר שמואל שאלו את ר' אליעזר עד היכן כיבוד אב ואם? אמר להם צאו וראו מה עשה עובד כוכבים אחד לאביו באשקלון ודמא בן נתינה שמו בקשו ממנו חכמים אבנים לאפוד בששים ריבוא שכר ורב כהנא מתני בשמונים ריבוא והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו ולא ציערו לשנה האחרת נתן הקב"ה שכרו שנולדה לו פרה אדומה בעדרו נכנסו חכמי ישראל אצלו אמר להם יודע אני בכס שאם

1. מי שנטרפה דעתו של אביו או של אמו, משתדל לנהוג עמהם כפי דעתם עד שירוחם עליהן. ואם אי אפשר לו לעמוד מפני שנשתטו ביותר, יניחם וילך לו, ויצוה אחרים להנהיגם כראוי להם.

2. אפילו היה לובש בגדים חמודות ויושב בראש בפני הקהל, ובא אביו ואמו וקרעו בגדיו והכווהו בראשו וירקו בפניו - לא יכלימם, אלא ישתוק ויירא ויפחד ממלך מלכי המלכים שציווהו בכך *רמב"ם משנה תורה הלכות נדרים*.

3. א. כבר קשה לנו לראות שמעון מתאמץ לכבד את הוריו שדעתם השתבשה. הוא מכבד אותם, והם מעליבים אותו בפומבי. התקין להם דירה נאה ושכר אשה שתטפל בהם וביקר אותם כל יום - והם באו למשרדו, התפרעו וביזו שם את הכל. מה יעשה? והרמב"ם (הלכות ממרים) שואל: "עד היכן כיבוד אב ואם?" - ופוסק כך: "מי שנטרפה דעתו של אביו או של אמו, משתדל לנהוג אתם כפי דעתם, עד שירוחם עליהם. ואם אי אפשר לו לעמוד בכך מפני שנשתטו ביותר - יניחם וילך לו. ויצוה על אחרים להנהיגם כראוי להם"

ב. ע.ב. הנכבדה, לדברייך אין את יכולה עוד לקיים מצוות כיבוד אם, כיוון שאמך עברה את "כל הקווים האדומים", והתרופפות מנטלית זו של אמך כבר פוגעת בפרנסתך ובחיי המשפחה שלך... - ובכן, גברתי, אמנם מצוות כיבוד אב ואם הינה מאוד נעלה, ועם זאת אין ההלכה חפצה שתתרסקי, תוך קיום המצווה, ושתבשי את כל חייך, ועל כן ההלכה מתירה לך להרפות מקיום המצווה, ולהעביר את הטיפול באמך לאנשים מקצועיים וכיו"ב. וזאת בתנאי שכל אדם סביר רואה בעליל שאכן אמך חצתה את "כל הקווים האדומים". ותמיד מומלץ לחכות עוד חודש חודשיים, כי הנה הקב"ה אולי יחזק את נפש אמך. והלוואי שכך

ג. מר א.ד. מכובדי, אענה לך בקיצור נמרץ, וכבר בתחילת התשובה אחזק ידיך: טוב אתה עושה שאתה מתנה עם אביך הקשיש כאילו הוא איש מעשה, וכאילו מחלותיו לא החשיכו דעתו, ואתה דן עמו ברצינות גמורה על ענייני היום ועל עניינים אחרים, ומתווכח אתו, ואף חולק על דעתו לפעמים וכו'.

אתם כי אביי יתום היה מאביו ומאמו. בשל כך נקרא 'אביי', ראשי התיבות של הפסוק 'אֲשֶׁר בְּךָ יְרוּחַם יְתוּם' (הושע יד, ד). בשל כך, בכל פעם שרואה אביי אדם המקיים מצוות כיבוד הורים הוא נכנס בו והולך עמו, כדי שיהיה לו חלק במצווה זו. כך זכיתי לפגוש בזכותך את אביי, שתירץ לי את הקושיה שהתקשיתי בה."

9. לרבי טרפון הייתה אם זקנה, חולה וחלשה, ולא היה לה אפילו כוח כדי לעלות בעצמה למיטה או לרדת ממנה. ומי עזר לה? לרבי טרפון היו עוזרים ועוזרות שעבדו בביתו, היו לו גם תלמידים רבים שרצו מאוד לעזור לאם הזקנה. אבל רבי טרפון לא הרשה להם, הוא בעצמו טיפל באמו הזקנה וסייע לה. בכל פעם שאמו רצתה לעלות למיטה, בא מיד רבי טרפון והתכופף לפני המיטה על הארץ, ואמו הניחה את רגלה על גבו ועלתה. וכאשר רצתה לרדת, רץ רבי טרפון והתכופף כדי שאמו תוכל לדרוך על גבו השפוף ולרדת מן המיטה. וכך עשה רבי טרפון יום יום. ביום שבת אחד, הרגישה האם כי היא מרגישה מעט טוב יותר, קראה לרבי טרפון ואמרה לו: "טרפון בני, רצוני לטייל מעט בחוץ". שמח רבי טרפון ועזר לאמו לקום ולצאת מן הבית. טיילה האם הזקנה, לאחר ימים רבים בהם לא יצאה מהבית, נשמה את האוויר הצח, התחממה באור בשמש ושמחה לראות את הפרחים והציפורים. אך פתאום נקרעה הנעל שעל רגלה והיא נשארה עומדת עם רגל אחת יחפה! ראה רבי טרפון ונבהל, הרי אימא לא יכולה ללכת עם נעל אחת בלבד, ואי אפשר לתקן את הנעל כי הרי היום יום שבת. איך אימא תחזור הביתה? הלא היא כה זקנה וחלשה, אולי היא תיפצע אם תלך יחפה בחוץ. מה עשה? התכופף והניח את ידו תחת רגלה של אמו, וכך דרכה אמו על כף ידו עד שהגיעה למיטתה ושכבה לנוח. אחרי מספר ימים, חלה רבי טרפון, כאשר באו חכמים לבקרו, אמרה להם אמו הזקנה: "התפללו על טרפון בני, שהוא מכבד אותי יותר מדי". שאלו אותה חכמים: "מה עשה לך?" סיפרה להם את המעשה שעשה רבי טרפון כאשר נקרעה נעלה בשבת. ענו לה חכמים: "אפילו אם עשה לך פי אלף... לא הגיע עדיין לחצי הכבוד שציוותה התורה לכבד אב ואם."

אני מבקש מכם כל ממון שבעולם אתם נותנין לי אלא אין אני מבקש מכם אלא אותו ממון שהפסדתי בשביל כבוד אבא.

מסכת קידושין

7. * סיפור על ר' אהרן מבעלז שיהיה ילד קטן ולא שאל בליל הסדר מה נשתנה וכשאביו תמה למה הוא לא שואל כלום על כל השינויים שנעשים, הסביר הילד שבאמת הוא תמה אבל לא רצה לשאול כי "על אבא לא שואלים שאלות"

8. * רבי יעקב יצחק, "היהודי הקדוש" מפשיסחה, נהג ללמוד עם תלמידיו שיעור בתלמוד ובפרשנות שלו. לעתים, במהלך הלימוד, היה היהודי הקדוש מעמיק בעיון מתוך דבקות רבה, ומתמיד כך שעה ארוכה. בין התלמידים שישבו לפניו היה בחור צעיר ותלמיד חכם, בן העיר פשיסחה. יתום היה הבחור מאביו, והיה גר עם אמו. פעם אחת, כאשר ישב בשיעורו של היהודי הקדוש, תקף אותו הרעב. המתין הבחור עד שראה כי רבו פסק מללמד והעמיק בעיון מתוך דבקות, כמנהגו. אז הרהיב עוז, קם ורץ אל בית אמו ואכל שם בחיפזון רב. אחר כך קם ויצא מן הבית כדי לשוב במהירות אל השיעור. אז שמע את אמו מבקשת כי יחזור ויעלה אל עליית הגג, כדי להוריד לה משם חבילת שחת. סירב התלמיד לחזור אל בית אמו, כי חשש שאולי כבר התנער רבו מדבקותו והמשיך בשיעור. לכן המשיך התלמיד בדרכו. באמצע הדרך הרהר: הלא לימוד התורה נועד כדי לקיים ולעשות את הכתוב בה. והנה באה לידי מצווה לעשותה – מצוות כיבוד אם – ולא אקיים אותה? מיד חזר לביתו במרוצה, ועשה את רצונה של אמו. לאחר שסיים, שב אל בית רבו. כשפתח את דלת חדרו של הרבי, התנער היהודי הקדוש מן הדבקות שהיה שרוי בה, קם מלוא קומתו מתוך שמחה, ושאל את הבחור: "אמור נא, איזו מצווה עשית כעת?" – שרוי הייתי בקושיה שלא הצלחתי ליישב, וכשנכנסת אל החדר ראיתי כי התלווה אליך האמורא אביי, מחכמי התלמוד. ברגע אחד התישבה הקושיה ונפתרה. אם זכית ואביי בכבודו ובעצמו בא עמך, ודאי מצווה חשובה עשית!" סיפר הבחור לרבי את מה שאירע לו. אמר היהודי הקדוש לתלמידיו: "יודעים